

DESPRE ORIGINILE RĂZBOIULUI RECE. INCURSIUNE ÎN IPOTEZE ISTORICE

În 1967 publicația *Journal of Contemporary History* a organizat o dezbatere, un forum care a beneficiat de participarea unor distinși analiști ai relațiilor internaționale din timpul războiului mondial, dar mai ales ai realităților postbelice și care a avut ca temă centrală problema originilor războiului rece. Profesorul Louis Halle a lansat ideea conform căreia războiul rece ar fi putut fi evitat dacă liderii națiunilor implicate ar fi dat dovadă de competență și ar fi luat decizii, încă de la începutul războiului, care să prevină, nu stările de tensiune din interiorul alianței, inevitabile datorită ideologiilor divergente ce caracterizau Anglia și Statele Unite pe de o parte și Uniunea Sovietică de cealaltă parte, ci instalarea unui abis de putere la încheierea ostilităților în sânul Europei¹.

Tendința de a identifica în analiza istorică opțiunile greșite din diferite momente sau etape istorice, de a reanaliza consecințele acestora și expune probabile alternative, există la aproape orice exeget, un exercițiu de gândire eficient și o metodă utilă, până într-un anumit punct, pentru o imagine mai clară a diverselor circumstanțe istorice care au modelat soarta umanității. Este însă necesară, într-o astfel de întreprindere, conștiința faptului că istoria este imaginea acțiunilor trecute, remodelarea lor prin prisma propriilor noastre opțiuni fiind inutilă și chiar costisitoare. Este de aceea opțiunea noastră de a reda o imagine cât mai fidelă circumstanțelor în care liderii celor trei mai puteri aliate au luat și produs decizii care au condus la escaladarea, chiar radicalizarea tensiunilor între ele, rezultând astfel războiul fără confruntări militare directe, paradoxal conflictul fără posibilitatea păcii².

Considerăm că dimensiunile fundamentale care au contribuit la radicalizarea relațiilor dintre Est și Vest au fost trei: acte unilaterale ale părților, ideologiile și personalitățile opuse precum și condiționările interne specifice celor două blocuri.

Conferința de la Ialta a fixat granițele aproximative ale Poloniei, spre vest pe râurile Oder și Neisse. Decizia era una temporară, o hotărâre finală urmând a fi luată în cadrul conferinței de pace. Trupele sovietice, în mod unilateral, au fixat granițele statului polonez pe râul Neisse³, ce pătrundea adânc în teritoriul german și au început evacuarea a peste 5 milioane de etnici germani. Conferința de la Potsdam, desfășurată între 17 iulie și 2 august 1945, nu a reușit să aducă clarificările necesare problemei poloneze, din nou decizia finală rămânând în seama miniștrilor de externe și a conferinței de pace. În acest mod, Stalin dorea amplificarea tensiunilor între viitorul stat german și statul polonez recreat astfel, pentru a-și reasigura granițele ce tăiau puternic teritoriul polonez estic⁴. Mai departe, guvernul sovietic a impus guverne marionete în statele ocupate de Armata Roșie, acceptând mai întâi includerea în guvern a unor personalități care nu făceau parte din mișcările comuniste, în condițiile în care posturile cheie (interne, armată, justiție) erau controlate de comuniști, înlăturându-i mai apoi sistematic. Unul dintre marile semne de întrebare ale vestului, în principal ale Marii Britanii și, după Potsdam, ale SUA, a fost acțiunea unilaterală a rușilor privind Polonia. În capitala Angliei, la Londra, a existat un guvern polonez în exil, un guvern reprezentativ moderat care înțelegea necesitatea conviețuirii pașnice cu marele său vecin estic și care își propunea o politică lipsită de aversiune față de URSS. Cu toate acestea Stalin a instalat un guvern format din politicieni comuniști la Lublin și a ignorat apoi dorința aliaților săi de a include în acest cabinet personalități democratice. Răspunsul său la apelurile lui Churchill care cerea includerea în acest cabinet a unor personalități ce nu erau total antisovietice, excluse fiind

¹ *Origins of the Post-War Crisis: A Discussion*, în *Journal of Contemporary History*, vol. 3, nr. 2 (aprilie, 1968), p. 224-225.

² Poate cea mai evocatoare definiție a ceea ce s-a numit războiul rece a fost dată de Raymond Aron: conflictul caracterizat prin *paix impossible, guerre improbable* - pacea este imposibilă, războiul improbabil.

³ Paradoxal nimeni în cadrul conferinței de la Ialta nu a atras atenția sovieticilor pentru a face o clarificare absolut necesară: existau 2 râuri denumite astfel. Al doilea, în final ales unilateral de ruși, pătrundea adânc în teritoriul german.

⁴ Henry Kissinger, *Diplomația*, Humanitas, București, 1998, p. 382.

cele extrem de neprietenoase, a venit imediat și fost unul total transparent, în același timp categoric: „Nici unul dintre aceste criterii nu ne poate satisface. Insistăm și vom insista pentru a fi aduse la consultări pentru formarea viitorului guvern polonez numai acele persoane care au arătat în mod activ o atitudine prietenoasă față de Uniunea Sovietică și care sunt în mod onest și sincer pregătite să coopereze cu statul sovietic”⁵. În aceste condiții, Anglia și SUA, semnatare ale acelui document principal ce proclama dreptul tuturor popoarelor la autodeterminare (Declarația Atlantică), dar mai ales Anglia care intrase în război datorită invadării de către Hitler a Poloniei, au realizat tot mai acut motivațiile și mai ales finalitățile politicii sovietice: fiecare își va impune propriul sistem politic, propria ideologie în teritoriile pe care armatele sale le ocupă. Președintele american Harry Truman, niciodată încântat de politica sovietică, de ideologia comunistă sau atras de personalitatea lui Stalin, devine tot mai conștient de faptul că moștenirea lăsată de predecesorul și mentorul său, idealul acestuia privind pacea mondială și armonia între state prin sistemul de securitate colectivă, se transformă tot mai mult într-o himeră.

În același timp, numeroase crize succesive vor complica și tensiona tot mai mult relațiile în discuție, fie pe scena europeană, fie în Asia. URSS încheiase în 1925 un tratat de prietenie și cooperare cu Turcia, mandatată prin convenția de la Montreux⁶ să asigure libera circulație prin Strâmători. Încă de la Ialta Stalin a pledat pentru revizuirea prevederilor documentului, abordare cu care Churchill s-a declarat de acord, însă a mers mai departe la Potsdam când pretențiile sale s-au referit la retrocedarea unor teritorii turcești Uniunii Sovietice și punerea Strâmtoarelor sub administrarea comună a statului sovietic și a Turciei, denunțând de asemenea tratatul din 1925. Reacția Marii Britanii și, în special, a Statelor Unite a fost promptă: au afirmat că securitatea Uniunii Sovietice va fi asigurată de libertatea totală a circulației prin Strâmători, SUA au pledat pentru realizarea unei *porți deschise* în care navele militare ale țărilor neriverane Mării Negre nu vor avea acces decât cu acordul acestor state sau a Națiunilor Unite, mergând apoi, în august 1946, după ce provocările Uniunii Sovietice s-au intensificat, până la trimiterea portavionului „Franklin Roosevelt”, a unor crucișătoare, torpiloare în zonă⁷. Deși nu va renunța la pretențiile sale, Stalin a fost nevoit să reducă presiunea exercitată asupra Turciei, mai ales în condițiile declarației președintelui Truman, din martie 1947⁸.

Problema retragerii trupelor sovietice din Azerbaidjan și Iran au complicat și tensionat și mai mult relațiile țărilor aliate în război pe parcursul anului 1946, când la presiunea Angliei și a Statelor Unite, prin intermediul consiliului de securitate al ONU, Uniunea Sovietică a fost forțată din nou la o renunțare: renunțarea la politicile subversive ce destabilizau Iranul, dar mai ales la petrolul din zona Abadan.

O nouă și dificilă criză, care în opinia noastră a dus la apogeul înghețării relațiilor URSS – SUA, a fost provocată de războiul civil din Grecia. Deși inițial URSS a refuzat implicarea sa în tentativele de acaparare a puterii în statul grec de către simpatizanții comuniști⁹, inițiativa aparținând Iugoslaviei și Albaniei, în anii imediat următori războiului rușii au susținut toate aceste provocări, dar și pretențiile teritoriale ale Iugoslaviei, Albaniei și Bulgariei în nordul Greciei (Macedonia Elenică, Epir). Grecia a fost susținută puternic, militar și financiar, de către Marea

⁵ *Ibidem*, p. 368.

⁶ 20 iulie 1936. Convenția de la Montreux asigura libera circulație a vaselor comerciale prin strâmtoarele Bosfor și Dardanele și impunea unele restricții trecerii vaselor de război. Însărcinată cu aplicarea prevederilor Convenției era Turcia sub controlul și în administrarea căreia erau strâmtoarele în discuție.

⁷ André Fontaine, *Istoria războiului rece. De la Revoluția din octombrie la războiul din Coreea 1917-1950*, Editura Militară, București, 1992, p. 39-46.

⁸ Ne referim la anunțarea doctrinei Truman.

⁹ André Fontaine, în opera citată (p. 46), afirmă că decizia a fost luată de Stalin, fidel acordului din octombrie 1944 între el și Churchill ce prevedea că Grecia va intra în sfera de influență a Angliei în proporție de 90%. Este credem o afirmație îndreptățită doar în condițiile în care considerăm că liderul sovietic mai prețuia câtuși de puțin acordurile între el și aliații săi. Actele unilaterale ale lui Stalin după conferința de la Ialta ce încălcau flagrant toate principiile la care aderase formal demonstrează dezinteresul său pentru orice acord ce îi îngreua aplicarea politicilor proprii. Chiar acordul în discuție a fost încălcat în perioada imediat următoare: influența sovietică în statele amintite de acord a fost totală, mai mult, s-a extins și asupra altor state est-europene.

Britanie însă, după 1947, dificultățile interne proprii au făcut ca englezii să fie înlocuiți de americani, în momentul lansării politicii de asistență economică, militară prin doctrina Truman statelor amenințate de pericolul dominației externe.

Mulți specialiști în problema războiului rece consideră definatorii diferențele majore în sistemul de gândire a fiecărui participant pentru ruptura provocată între aliați la sfârșitul războiului mondial. Ideologia comunistă confruntată cu sistemul capitalist răbufnește acum mai mult decât niciodată înainte, poate și datorită perioadei interbelice, etapă în care vestul s-a preocupat intens pentru a îngădi expansiunea marxism-leninismului, dar cu siguranță și unei noutăți: SUA și URSS nu au avut relații tensionate în perioada interbelică, majoritatea populației celor două țări nu cunoșteau realitățile celorlalți și cu siguranță nu erau foarte interesați să le cunoască. Ciocnirea a fost, în aceste condiții, mai brutală. În plus, senatorul american viitor președinte Harry S. Truman a fost cel care, la izbucnirea războiului între Germania și URSS, a afirmat că, în opinia sa, cele două state totalitare ar trebui lăsate să se lupte până se vor elimina reciproc¹⁰, moralitatea lor pledând pentru moartea sistemelor pe care le patronează.

Cu siguranță modul de viață atât de diferit propus de existența celor două sisteme opuse, unul închis, subordonat total opțiunii liderilor sau mai bine *liderului*, care recomanda, chiar impunea un sacrificiu imens și ultim în favoarea unei colectivități oricum abstracte, sau formată din minoritatea conducătoare, în care responsabilitatea nu exista decât în virtutea renunțării la individ și libertățile sale, în care cetățeanul nu conta în luarea deciziilor, iar factorii decizionali nu răspundeau în fața nimănui; celălalt care prețuia libertățile individuale, valorile universale ale dreptului uman de a trăi liber și după propria voință, în care responsabilitatea fiecăruia era binele general, iar consecințele erau suportate de întreaga comunitate și liderii răspundeau conform acestui principiu, în care libertățile democratice dictau regulile conviețuirii sociale, au impus și caracterul relației între liderii celor două sisteme. Dincolo de aceste realități atât de diferite, care însă nu aparțineau poporului rus, era ideologia comunistă totalitară a celui care reprezenta întregul sistem sovietic: Stalin.

Prăpastia majoră între dorințele și motivațiile acestora, argumentele și finalitățile războiului pentru cele două părți, poate fi identificată încă din timpul războiului, din relațiile pe care Stalin le-a avut cu Roosevelt. Obiectivul major al președintelui american era ca la sfârșitul războiului Statele Unite alături de Uniunea Sovietică, Anglia și China să patroneze un consiliu de directori, însărcinat cu menținerea păcii mondiale. Rolul de polițist mondial trebuia acceptat ca atare de fiecare dintre cei patru, ori Stalin nu a fost la fel de interesat de un astfel de angajament. Interacțiunea dintre cei doi lideri a fost marcată de cordialitate, în măsura în care a fost și sterilă în punctele esențiale privitoare la reglementările postbelice. Armonia între state și securitatea colectivă propusă de Roosevelt, asigurările sale sincere că America nu avea în plan un atac antisovietic, că nu își propunea politici antirusești, nu erau de natură să atenueze obsesia rusă privind insecuritatea organică a granițelor sale, dușmănia statelor europene față de sovietici și necesitatea urgentă de a crea un cordon de securitate în jurul statului sovietic. Ori acest tip de viziune presupunea împărțirea teritoriului în zone de influență, ba mai mult crearea de state satelit în jurul Uniunii astfel încât granițele sale să devină inexpugnabile.

Chiar și în acest punct al sferelor de influență, al restabilirii principiului echilibrului european, atât de urât de Roosevelt și conaționali săi, noua administrație americană era pregătită să facă concesii¹¹. Politicii deschise, cordiale, promovate de SUA, Stalin i-a răspuns cu eterna sa suspiciune, cu incapacitatea sa de a trece peste o ideologie închisă, un sistem de gândire dominat de șiretenie. Propunerea SUA amenda cerințele rusești, fiind de acord cu constituirea unei sfere de influență rusească în Europa de Est, o zonă deschisă, statele din regiune fiind obligate la semnarea unor acorduri de prietenie și bună vecinătate, la urmarea liniei generale a politicii internaționale sovietice, nealinieră la politici ce ar fi putut atenta la securitatea statului sovietic.

¹⁰ Henry Kissinger, *op. cit.*, p. 374.

¹¹ *Ibidem*, p. 406-410, dar și *Origins of the Post-War crisis: A discussion*, în *Journal of Contemporary History*, vol. 3, nr. 2 (Aprilie, 1968), p. 247-248 (Hugh Seton - Watson).

Acorduri așadar exclusive, speciale, cu URSS care permiteau însă dezvoltarea unor relații economice internaționale independente a respectivelor state, și garantau neimplicarea în afacerile interne proprii de către vreun factor extern, tipul de acord și statut special existent deja între URSS și Finlanda. Brutala intervenție a URSS în politica statelor ocupate de armatele sale, impunerea propriului sistem politic și ideologic și constituirea unei zone de influență exclusivă în Europa de Est, chiar mai mult, organizarea unor state-satelit a demonstrat din nou inutilitatea politicilor conciliatoare americane. Ideologia americană a armoniei și promovării colective a păcii, principiile libertății economice și politice a dus la propunerea realizării unor zone de influență deschise menite să liniștească temerile rusești, să demonstreze atașamentul vestului față de principiul colaborării și compromisului în adoptarea soluțiilor viabile. Pe de altă parte, gândirea sovietică clasică a propus impunerea sistemului politic al celui care cucerește un teritoriu prin realizarea zonelor de influență exclusive¹².

Indubitabil, relațiile internaționale sunt influențate într-o măsură mai mare sau mai mică de relațiile pe care liderii diverselor state le stabilesc la nivel personal. Acestea sunt influențate la rândul lor de personalitățile acelor care intră în contact, de viziunea proprie a celor care decid. Dacă Roosevelt și Truman erau marcați în mod natural de valorile fundamentale ale filosofiei de viață americane, atașați principiilor democrației și idealului libertății popoarelor de a-și decide soarta, Stalin era cel care aplica sistematic propria gândire totalitară, lipsită de priorități morale. Pentru el, singurul mod de a negocia era cel pragmatic, un *Realpolitik* extrem, al cărui motor în negocierile din contextul sfârșitului războiului mondial era o unică monedă de schimb: teritoriul. În plus, deciziile de politică externă erau luate în Uniunea Sovietică în funcție de dorințele și opțiunile sale, gândirea strategică fiind imprezvizibilă, în acest context exista doar pe termen scurt. Punerea în balanță a avantajelor și consecințelor unei decizii sau a alteia depindea de circumstanțele imediate și mai ales de mișcările celeilalte părți. Fără a fi provocat categoric sau fără a fi amenințat cu consecințe dramatice, în condițiile în care politica americană era încă una conciliatoare, a ales să stea pe loc în teritoriile pe care le ocupase, împingând pretențiile Uniunii Sovietice până la o limită care a discreditat complet moralitatea sa, atașamentul său față de angajamentele luate.

Dacă la jumătatea anului 1944 administrația americană continua să creadă în posibilitatea colaborării reale cu Uniunea Sovietică, datorită opțiunilor președintelui american Roosevelt și a dorinței acestuia de a-și vedea planul universalist, bazat pe principiile wilsonianismului aplicat, împlinit după doar trei ani, America considera relația între cele două sisteme în mod inevitabil ostilă. Schimbarea administrației americane a avut un rol important, Harry Truman fiind mai puțin dispus la concesii nesfârșite cu partenerul său sovietic. Deși a avut încrederea că poate colabora cu Stalin la Potsdam¹³, a pierdut treptat, pe parcursul tumultuosului an 1946, dorința de a o mai face.

Principala dimensiune ce reiese din analiza dialogului purtat în perioada 1945-1947 dintre cele două părți, în principal la Potsdam între Stalin și Truman, este ineluctabil obstacolul major reprezentat de principiul legitimității și al legalității: America propunea o lume guvernată de norme morale, de legi unanim acceptate, în timp ce pentru Stalin legea unică ce putea funcționa era forța armelor, dar mai ales victoria obținută care reclama beneficii pe măsură.

În cadrul forumului organizat de *Journal of Contemporary History* pe tema originilor războiului rece, Melvin Croan făcea referire la așa-numita *Innenpolitik*¹⁴. URSS și Stalin au promovat constant o politică externă strâns legată de realitățile interne ale statului sovietic¹⁵.

¹² *Ibidem*, dar și Rune Sharkstein, *Cold War. An Aberration or the Normality of Contemporary International Politics*, în *Journal of Peace Research*, vol. 22, no. 2 (Iunie, 1985), p. 175-180.

¹³ Henry Kissinger, *op. cit.*, p. 382-383.

¹⁴ *Origins of the post-war crisis: A discussion*, în *Journal of Contemporary History*, vol. 3, nr. 2 (Aprilie, 1968), p. 231-237 (Melvin Croan).

¹⁵ Politica externă promovată de Stalin a ținut cont, cum vom vedea, de numeroase determinări interne, dar afirmația ni se pare categorică și puțin hazardată în contextul în care Stalin acționa pe plan extern, în planul relațiilor cu aliații

Uniunea Sovietică se afla la sfârșitul unui război care i-a decimat populația, numărul morților fiind de zeci de milioane de oameni¹⁶. Pierderile umane suferite de statul rus au fost cele mai ridicate, nici un alt combatant neatingând o cifră atât de impresionantă, peste 95% dintre familiile rusești având cel puțin un dispărut. În plus, distanța între aceste cifre și realitățile la care au ajuns celelalte state combatante este de-a dreptul o prăpastie: pentru a avea o imagine clară, spre exemplu, pierderile SUA se cifrau la 295.000, de 75 de ori mai puțin decât pierderile sovietice¹⁷. Acestor cifre li se adaugă imensele pagube materiale, estul URSS fiind devastat aproape în întregime: peste 1700 de orașe, 70.000 de sate distruse, 32.000 de întreprinderi dispărute, 65.000 kilometri de cale ferată distruse, 25 de milioane de oameni lipsiți de adăpost¹⁸.

Toate statele europene combatante se aflau în fapt în ruină, economiile cele mai importante ale continentului din Franța, Marea Britanie, Italia, bineînțeles Germania, fiind secătuite. Finanțele continentului erau la pământ, iar industria era mai mult istorie. Singurul stat pe scena mondială care cunoscuse, spre deosebire de toate celelalte state implicate în ce de-al doilea război mondial, o creștere economică, chiar una excepțională, aproape dublându-și produsul intern brut, era SUA. Industria americană a fost asaltată de comenzi mai ales cea producătoare de armament, sectorul energetic a fost antrenat în creșterea economică generalizată, industria constructoare de nave și alte echipamente militare s-a dezvoltat masiv și în urma *Land and Lease Act* - ului¹⁹.

Pe lângă aceste modificări structurale și dramatice pe plan economic, societatea umană era sleită de puteri și obosită în urma distrugătorului conflict mondial. Un nou conflict nu ar fi fost acceptat de nici un stat, mai ales un conflict care se putea transforma rapid într-o nouă conflagrație mondială: un război ce ar fi opus singurele mari puteri existente: SUA și URSS.

Pe de o parte, URSS își motiva pretențiile pe baza acestor chinuitoare rezultate ale războiului, suferințele îndurate de poporul rus impunând recompensații pe măsură. Dar a existat și o dimensiune ideologică naturală în concepția conducătorilor sovietici: o necesară întărire a controlului asupra poporului rus sleit, o dinamizare a unei societăți fără prea multă putere, în sensul obiectivizării noilor eforturi impuse. Dacă URSS era amenințată de puterile capitaliste și soarta cuceririlor sale în urma numeroaselor suferințe îndurate era în pericol, trebuia atunci ca statul sovietic să ajungă din urmă, chiar să întrecă economic și militar puterile dușmănoase. Este un mod de a gândi specific frustrărilor și scepticismului ce caracteriza în profunzime comportamentul sovietic pe plan internațional. Satisfacerea unor pretenții teritoriale era naturală, la fel de naturală fiind și impunerea plății unor despăgubiri de război ce să acopere pierderile îndurate. Dar cel mai motivat lucru în acest condiții era constituirea unui baraj în calea celor care, în viitor, puteau amenința securitatea națională, a unei zone de influență sovietică exclusivă în Europa de Est sub forma unor regimuri nu doar simpatizante comuniste ci obediente.

Pe de altă parte, anul 1945 a adus și suspendarea legii privind ajutorul acordat de SUA aliaților săi, fapt ce priva URSS de pârghiile financiare utile ieșirii din colapsul economiei rusești. Un ajutor economic consistent putea fi o monedă de schimb acceptabilă pentru ruși, la masa unor negocieri reale în privința reglementărilor postbelice atât de necesare. A fost însă o reacție în lanț, o înlănțuire de cauze și efecte care a îndepărtat ajutorul american: SUA doreau o demonstrație

săi după alte normative, haotic poate, deciziile fiind luate circumstanțial, în funcție de starea de spirit, dacă mi se permite expresia, a partenerilor săi de convorbire.

¹⁶ Numărul real al pierderilor umane în tabăra rusească din timpul celui de-al doilea război mondial nu este încă stabilit. Cifrele merg de la 15 milioane până la peste 30 de milioane de morți. Acestea li se adaugă victimele regimului comunist, epurările și deportările staliniste creând la rândul lor milioane de alte victime.

¹⁷ Liviu C. Țirău, *Politicile de securitate națională ale SUA și URSS și impactul lor asupra României, 1945-1965. Interpretări istoriografice și reconstituire istorică*. Teză de doctorat, Alba Iulia, 2004, p. 21. Trebuie să menționăm faptul că autorul ia în calcul, în ceea ce privește numărul pierderilor sovietice, cifra de 22 de milioane de oameni.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Lege adoptată la începutul anilor '40 de Congresul american ce prevedea acordarea de credite pentru echipament militar statelor agreate, precum și ajutor în echipamente militare efective. Spre exemplu Marea Britanie a beneficiat de nave de război recondiționate pentru a sprijini propriul efort de război împotriva Germaniei naziste.

clară a bunăvoinței rusești sub forma unor concesiuni în probleme vitale – spre exemplu, acordul asupra unui regim special al relațiilor dintre statele est-europene și URSS care să asigure suveranitatea politică a acestora – în timp ce URSS aștepta aplicarea practică a principiilor profesate de negociatorii americani și renunțarea la ceea ce ei vedeau ca fiind imperialism economic, materializat prin refuzul de a acorda credite Uniunii Sovietice.

În ceea ce privește Statele Unite, politica externă a administrației americane era supusă dezbaterii publice, îngrozită mereu de neputințele sistemului european al echilibrului puterilor, de jocurile de culise și rezultatele acestora pe scena politică europeană. Al doilea război mondial era rezultatul modului defectuos de a rezolva problemele interne ale continentului, SUA fiind cele care au fost nevoite să intervină pentru a pune ordine în sistemul politic european. În aceste condiții, populația americană nu ar fi acceptat un nou conflict care să reglementeze problemele legate de granițele unor state percepute ca prea puțin importante pentru securitatea americană.

În același timp însă, America devenise o superputere ce exporta valorile naționale proprii în spiritul universalist ce caracteriza filosofia de viață a americanilor. În problema polonă administrația era presată de o minoritate poloneză importantă, cu drept de vot, stabilită pe teritoriul său. Moralitatea gândirii politice americane, indubitabil, a jucat un rol important în răcirea relațiilor între cele două superputeri ale momentului, dar am fi naivi să credem că ar fi riscat un conflict frontal cu URSS doar în virtutea unor principii cu statut de valori universale. Realizând faptul că expansiunea treptată a comunismului spre vestul Europei amenință securitatea națională americană, bunăstarea poporului american și periclitează obiectivele de durată, strategice al SUA, administrația va găsi resursele interpretative și ideologice pentru a convinge societatea de justetea unei politici intransigente la adresa provocărilor tot mai numeroase ale URSS.

Răcirea treptată a relațiilor între cele trei puteri aliate din timpul celui de-al doilea război mondial, ruptura provocată de disensiunile tot mai apăsătoare și neîncrederea instalată între liderii celor trei state – SUA, Anglia și URSS – este justificată de relațiile existente între ele încă din timpul desfășurării războiului, de viziunile diferite în privința reșezării europene de după război și a opțiunilor fiecărei părți în ceea ce privește sistemele politice necesare, justificabile și eficiente la nivel global pentru evitarea unor astfel de catastrofe.

O clasă întreagă de cauze, înlănțuriri de motivații, opțiuni și efecte au fost enunțate pentru a reda o imagine cât mai completă unui eveniment ce a provocat destrămarea unei alianțe și debutul unei stări conflictuale marcate de tensiuni grave, mai ales în epoca amenințării cu un conflict nuclear la scară mondială.

Am încercat, în mod analitic, abordarea acelor dimensiuni care au fost mai importante sperând să fi reușit surprinderea tuturor intercondiționărilor ineluctabil esențiale pentru înțelegerea fenomenului abordat. Unele dintre acestea au fost mai importante decât altele însă fluxul istoriei arată că nimic nu este izolat pe scena sa, totul fiind cauză și efect. Tind să cred că diferențele fundamentale ideologice, de sistem politic, de gândire, viziune și cultură umană au impus cursul evenimentelor, din această perspectivă inevitabile. Satisfacerea unor pretenții sovietice ar fi provocat emiterea altora, o politică americană mai curajoasă, mai ancorată în realitățile Europei și problemelor ei, poate mai sinceră, fiind de natură să îngreudească avântul exuberant al Uniunii Sovietice.

DANIEL MIHAI MELINTE
Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia

**ON THE ORIGINS OF THE COLD WAR.
AN EXPLORATION IN HYPOTHESES AND HISTORIOGRAPHY**

SUMMARY

The paper approaches the fundamental dimensions connected with the origins of the cold war, trying to catch the interrelations essential for understanding the phenomenon dealt with. Some of these interrelations were more important than the other ones, but the flow of history shows that nothing is isolated in history, everything is cause and effect. I tend to believe that the fundamental ideological, political, thinking, cultural differences imposed the flow of events unavoidable from this perspective. If some of the soviet claims had been satisfied, the result would have been making new claims, more courageous american politics, at the same time more involved in the european realities with all its problems, more open politics which could hinder the enthusiast momentum of the Soviet Union.